

Katechismus

o učeníh rozdílu

církve evangelické a římsko-katolické,

s důkazy písma svatého.

V z d ě l á n

od

mnoha duchovníh krajské synody Duisburské.

Vydán od jednoty Wupperthálské pro rozšiřování vzdělavatelných kněh

křest'anských.

PŘEDMLUVA.

Poněvadž katechismus od krajské synody Duisburské o učeníh rozdílů církve evangelické a římskokatolické vydaný, nad očekávání rychle byl vyprodán; tedy synoda ze svého středu mnoha duchovním povolila, aby se tato knížka tiskem vydala. Pečlivě ji přehlednuvše, pokládají duchovní za vhodné, tento katechismus krátkou předmluvou doprovoditi.

Veliké účastenství, ježto učinila knížka tato, bylo nám znamením překvapujícím o tom, že ubývá vždy více lhostejnosti k věcem církevním, a přibývá zájmu k nejvyšším záležitostem života lidského a spasení duše. Přejeme sobě srdečně, aby i náš katechismus svatě šířil účastenství, aby poznenáhla úmysly ve svém kruhu k živé otázce a bažení po pravdě v slovu Božím obsažené, vzbuzoval; aby především dopomáhal křesťany evangelické ponaučovati, jaké jim čistěním nauky dáno požehnání, a jak jest zjevno, a jak jsou povinni, aby toto požehnání sobě vždy více přiosobovali, srdce své jemu otvírali, a je i sobě i svým zachovávali; přejeme posléze, aby tímto snad se nepostihoval duch, stranu druhou pohrdající, nýbrž, aby se množila pravda i láska, tak, by tímto hnutím blíže přikročila a se podporovala víra živá v Spasitele a Pána duší. Stane-li se to, jest spasitelná pře tato.

Byl to pravý ohled synody při vydání katechismu, a jest to náš pravý ohled, abychom tak věrně a svědomitě představili učení o rozdílech církve římsko-katolické, jako učení naší církve evangelické, a sice nikoli dlé osobního pojmu toho neb onoho bohoslovce, nikoli dlé vyobrazení té neb oné knihy naučné, nýbrž dle obsahu knih vyznavačích (symbolických), v obou církvích pravidelní vážnost majících. Přehledli jsme jistě jednou pilně katechismus od sněmu církevního (synody) vydaný, a zvláště jsme se vynasnažili, abychom výrazy tak pojali, by ani zdánlivě nepozůstávalo příčiny k nějakému odporu. Což jednotlivci z našich katolických bratří proti tomu pozorovali, aneb ještě pozorují, nemá žádného másti.

Knížčeka ta byla od rozličných stran přetrásána. Divno! V době novější vyšlo množství spisův od duchovníh evangelických o témž předmětu, mezi nimi i docela prostonárodních, jichžto se, ačkoli tak zjevně a jasně přednášejí, jako náš katechismus, toho učení o rozdílech, dle našeho vědomí, nikoli nedotýkalo. Proč nyní tak mnoho křiku? Nemají snad duchovní evangeličtí též právo, aby vyobrazili toto učení o rozdílech? Aneb má vůbec býti lhostejné, mrtvé mlčení o takovém předmětu důležitém, jako jest týž spomenutý? Církev římsko-katolická má za to, že církev naše bloudí, a věru ani toho netaji. Nemůže-li církvi evangelické jinak než nejvyš v hod přijíti, pakli se jí vyjeví a dokáží tyto bludy udané, a nemůže-li se naše církev témuž katolíku velikou upřímností zavděčiti, klerýžby, bude-li jen moci, nesrovnalost učení evangelického s písmem svatým najevo přivedl? Nemáli-to pak i na druhé straně upřímným katolíkům, dokazujícím, že učení církve jejich z čistého pramene zjevení Božího jest čerpáno, býti v hod, naproti tomu slyšeti příčiny evangelíku, aby je mohli, jestliby nepravé byly, zamítnouti?

Předhazuje se našemu katechismu, že ruší pokoj obou vyznání a vyluzuje nesvornost v rodinách. Tato předhůzka jest nespravedlivá. Kdo to však byl, lze nám tázati, kterýž kalil vodu

svornosti? Odpověď na tuto otázku nemůže být tomu věru pochybná, kterýž očima otevřenýma na zad se ohlédne. K tomu jest prost náš katechismus zpurnosti proti našim bratřím katolickým. Jsme sobě mnohem více Boží milosti vědomi, že naše bratry katolické ctíme a milujeme, a že, ač pevně se držíme naší drahé církve evangelické, nikterak nechceme kacěrovati a zatracovali naše spolukřesťany církve římsko-katolické. Pokládá-li se ale to za hádání zlostné, pakli vykládáme rozdíly obou vyznání, a naše důvody za pravé písmo učení evangelického, jakož i nesrovnalivost mnoha učení římsko-katolických se slovem Božím; tedy v tom jen obmezenost a nespravedlnost, jižto máme co litovati, spatřujeme. (V česko-slovanské literatuře nápodobně se nachází nemálo spisů proti církví evangelické tištěných, zejména od svatojánského dědictví v Praze vydaných. Poznámání překladatelovo).

Že však i křesťané evangeličtí si stěžují proti vydání toho katechismu, zakládá se větším dílem to mínění na lhostejnosti, na nedbalosti daleko rozšířené o božskou pravdu, na neráznosti opravdu ne evangelické a na tom, že neumíme oceňovati drahý poklad čistého slova Božího.

Nám dobře známo, že větší část našeho lidu neví, v čem záleží rozdíl obou vyznání, a tím méně s to není, aby učení evangelické proti římsko-katolickému písmem svatým dokázali. Tato nevědomost jest zlá; jí má odpomoci naše knížka, aby náš lid evangelický věděl, proč není římským katolíkem, proč je evangelíkem, aby byl posílněn a otužen zřetelným poznáním učení evangelického, k tomu, by mohl se pevně přidržeti drahé víry, pro kterouž naši otcové rádi krev a statek obětovali, ano pevně se té víry chopili, kteráž tolika dává v životě i v smrti pravou útěchu, sílu, pokoj a naději života věčného. Napomínáme naše evangelické spoluvěřící, aby klenot od opravovatelů či reformátorů Boží pomoci draze vydobytý, nezhazovali lehkomyšlně; těmto bychom pomáhali, by proti rozličnému pokušení byli chráněni. Pakliby jeden neb druhý katolík měl být upozorněn tímto na rozdíl mezi přídávkami písmu odpornými, přídávkami lidskými velice uvažitelnými, tedy nelze nám tomu brániti, a chceme se mnohem více z toho radovati. Přejeme ale církvi katolické, jakož i naší, z celého srdce, aby při ní byl velký zástup věrných pastýřů, zvěstujících živě a mocně slovo života z písmu a cvičících se v kázni ducha podlé slov a obcován; bez přijímání osob, tak aby spíše dobu se přiblížila, v kteréžby se skrze evangelium pokoje všecka vyznání ve víře a lásce sjednotila.

Konečně osvědčujeme jednomyslně, že opominouce na nejvyš každého hnutí záští a zatracování proti jiným vyznáním, chceme věrně se přidržovati naší církve evangelické celým srdcem až do smrti.

A tak vyjdi knížko do světa, a vykonej, k čemuž tě posílá Hospodin, jenž ji hojně žehnati ráčíž na mnoha duších k oslavení jména Svého, království Svého, svatého evangelium Svého!

Psáno dne 11 Prosince 1843.

Úvod.

1. Jak se založila církev křesťanská?

Pán náš a Spasitel Ježíš Kristus, dokonav před 1800 lety vykoupení životem svým, utrpením, smrtí, zmrtvých vstáním a na nebe vstoupením, dal rozkaz apoštolům svým, aby zvěstovali Evangelium, a vylil Ducha svatého na učedníky své, čímž působil v nich nový život víry, lásky a naděje. Takt' byla založena první církev. (Skutc. apošt. 2.)

2. Jak se zprvu rozšířila církev křesťanská?

Pán sprovázal Duchem svým svědectví učedníků svých, a naplněny byly země: Palestina, Sýrie, malá Asie, Řecko, Itálie a Egypt, svatým Evangelium skrze kázání apoštolů, zvláště apoštola Pavla v prvním století.

3. Kdy se ukázaly první učení bludná v církvi křesťanské?

Již v první době některá vznikly učení bludná, proti nimž mnoho co bojovati měli apoštolově ve svých listech či epištolách; a čím více rostlo sv. Evangelium v pozdějším čase u Židův a pohanův, kalilo se učení čisté mnohými bludy, ačkoli nedosáhly nižádné vážnosti všeobecné.

4. Jak se chovala církev křesťanská proti tomu učení bludnému?

Církev, mající jakousi jednotu a pevnost častými sněmy a vynikající důstojností biskupů měst hlavních říše římské, byla větším dílem s to, aby učení bludná zdrževší, překazila jich rozšiřování. Táto moc církevní ještě tímto se zmnožila, že se stalo křesťanství náboženstvím státním skrze císaře Konstantína.

5. Zůstali křesťané všickni spojeni v jednotě vnitřní a zevnitřní?

Povstaly již zprvu mnohé rozdíly, např. v Korintě (1. Kor. 1, 11 ss.) však předce pozůstala ještě vnitřní jednotu víry v částích hlavních podlé obsahu apoštolského vyznání víry, a též zevnitřní jednotu až do 8. století, v němžto se biskup Římský a biskup Cařhradský, nabyvše co biskupové obou měst hlavních poznenáhla důstojnosti největší, hádali o vrchní vládu; čímž se posléz přihodilo, že se v jednotě zevnitřní rozpadla církev západní a východní.

6. Jaká byla tehdejší vnitřní povaha církve ve víře a učení?

Ačkoliv tím, že se stalo křesťanství náboženstvím státním, do něho mnoho vzneslo se smýšlení světského, množství přece osvícených učitelů církevních, navzdor všemu

pronásledování, svědčilo o spasení v Kristu vírou smělou a živou. Než ale tato prvotní láska ohnivá a tato víra živá vždy více ubývala, a mnohá bludná učení a nadužívání poznenáhla počínaly dosahovati moci náramné a rozšiřování.

7. Kdy povstalo papežství Římské z biskupství Římského?

Již v 4. století snažil se biskup Římský dosíci větší nadvlády, kteráž v 8. století domem králů francouzských jsouc podporována, po rozloučení obou církví na západ byla uznána všeobecně. Panství papežské bez hranic rozšířilo se v 11. a 12. století, a uskutečnilo se Řehořem VII. († 1085) a Innocencem III. († 1216) mocí největší. Od toho času nemohlo nikdá více papežství uvésti starou moc a nádheru.

8. V kterém čase usadilo se pevně nejvíce nadužívání v církvi římské, a dosáhlo platnosti církevní?

Od 11. až do 15. století, v němž bezčíslná učení bludná a nejhrubší nadužívání k tomu jen sloužily papežům, aby svou zvětšili moc a nádheru.

9. Kteříž to byli mužové, jenž témuž odporovali neřádu?

Ačkoliv nikdy, v době i nejtemnější, nescházelo mužů, čisté Evangelium zvěstovavších, byli to však zvláště Petr Valdus ve Francouzku († 1197), Jan Viklef v Anglicku († 1384) a Jan Hus v Čechách († 1415), jenž přesvědčili velkou část národa o bludných učeních a nadužívání církve Římské, ano veškerý národ český a německý žádal opravy v hlavě a údech na mnohých velkých všeobecných sněmích církevních.

10. Co se stalo bojovníkům pro pravdu?

Valdenští byli téměř docela vyhubeni ohněm a mečem, Viklef pronásledován a do klatby dán, Hus v Kostnici za živu upálen.

11. Byla pak docela potlačena pravda od papežů římských?

Nikoliv; Hospodin vzbudil muže věřící, jenž nyní opět vynesli čisté slovo Boží, a osvobodili pomocí Páně polovici křesťanstva západního od ustanovení lidských a ukrutenství papežů římských, uvedše takto křesťanstvo zase v původní čistotu svou, a založivše tudy reformací čili opravu církevní.

12. Kteříž to byli mužové?

Martin Luther, jenž, jsa ozbrojen slovem Božím v roku 1517. sadami svými 95. nejprvnější veřejně proti záhubě Církve vystoupil, a Filip Melanchton v Německu, pak Ulrich Zwingli a Jan Kalvín ve Švýcařích.

13. Bylo jich mnoho, jenž přistoupili k opravě církevní?

Ano. Všudy, i ve Francouzích, Španielsku, Nizozemích, Itálii nalezen veliký počet rozhodnutých přívrženců, zde však a větším dílem v Čechách a Německu hrozně pronásledovaných a potlačených. Nyní obnáší jich počet na 60 milionů jen v Evropě, kteříž byli založili zvláštní spolky církevní na základě písma svatého.

14. Proč slove tato církev evangelickou?

Protože, završí všechny písmu odporná ustanovení lidská, vyznává čisté učení Evangelia, a pevně se drží písma svatého, jakožto jediného pramene pravdy Boží.

15. Proč se nazývá protestantskou?

Protože na sněmě říšském ve Spýru r. 1529. proti rozkazu císaře Karla, aby se papeži bez výminky podrobila, jakož i proti všem učením bludným a nadužívání církve římské, se na odpor postavila, a pak ještě proti všemu, což jest písmu svatému protivné, na odpor se postavuje, čili protestuje.

16. Proč se jmenuje církev římská katolickou?

Katolická slove obecná, a domnívá se, vyjmouc ostatní církve křesťanské, býti církví jedinou.

17. V čem vyslovila církev evangelická víru svou?

Ve svých spisech vyznávacích (symbolech); přede vším ve vyznání augsburském (augsburské konfesí), v Lutherovém a Heidelberském katechismu.

18. Kde nalézáme učení římsko-katolické vyslovené?

Zvláště v uzavřeních sněmu Tridentského, ve vyznání víry a v římském katechismu.

19. Nalézá se církev římská ještě nyní v takové zkáze, v kteréž byla za čas reformace?

Ona musela upotřebiti Evangelium, opět opravovatelní na světlo vyvedené, k svému vlastnímu vyčištění, a tudíž hleděla opraviti množství nejhrubších bludných učení a nadužívání ve sněmu církevním Tridentském (1563).

20. Čeho jest zvláště litovati při církvi katolické?

Že to, což jest v ní pravdy křesťanské, se nezvěstuje svobodněji a více k spasení duší, ale se mnohokrát ztemňuje učením bludným a nadužíváním hrubým.

21. Kteréž jest základní a jadrné učení církve evangelické, jímžto se rozeznává od římské?

Že slovo Boží jest jediné pravidlo víry a života našeho, že podle slova téhož máme se jediné přidržeti Ježíše Krista, Pána našeho, a že bez skutků z milosti ospravedlnění a spasení býváme pouze vírou v Něho samého.

Část I.

O církvi a stavu kněžském.

22. V čem se shodují obě církve v učení o církvi?

Vtom, že jest Ježíš Kristus zakladatelem a Pánem církve, a Duch svatý v ní neustále působení své koná a že náboženství křesťanské jediné jest pravé, od Boha pro celý svět zjevené.

23. Co učí církev římsko-katolická o sobě?

Že církev římsko-katolická, nad níž papež panuje, jest pouze církví pravou, a mimo ni není spasení žádného; pročež odevzdává k zatracení všechny lidi, jenž se od ní odlučují, aneb náhodou zvláštní od ní jsou odloučení.

24. Co proti tomu vyučuje církev evangelická?

Že spasení člověka nezávisí od zevnitřní společnosti církevní, nýbrž jen od víry živé, a že církev pravá tam jest, kdež se slovo Boží čistotně hlásá, a se svátostmi dle ustanovení Kristova posluhuje.

Skutc. ap. 15, 8 —11. Bůh, zpytatel srdce, svědectví jim vydal, dav jim Ducha svatého, jako i nám; a neučinil rozdíl mezi nimi a námi. věrou očistiv srdce jejich. Protož nyní, proč pokoušíte Boha, vzkládající na hrdlo učedníků jeho, kteréhož ani otcové naši, ani my nésti jsme nemohli? Ale skrze milost Pána Ježíše Krista věříme, že spaseni budeme, rovně jako i oni.

Ev. Jan. 3, 36. Kdož věří v Syna, má život věčný; ale, kdožť jest nevěřící Synu, neužít' života, ale hněv Boží zastává na něm.

Ev. Marka 16, 16. Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude; kdož pak neuvěří, budeť žal ráčen.

25. Co učí církev římská o stavu kněžském a světském?

Církev římská dělí celé křesťanstvo na dva stavy, v stav kněžský a světský (stav lidu), z kteréhož onen má ve věcech duchovních poroučeti, tento však poslouchati; ona učí, že lidé, ačkoli se nalézají jen spasení v Kristu, předce nemohou se bez vedení kněží, co nutných prostředníků milostivých prostředkův, jsouce přivedeni na cestu spasení, na ni zachovati, a k cíli přivedeni býti. Tímto se lidé udržují v služebnické odvislosti od kněží.

1. Tim. 2, 5—6. Jedent' jest Bůh, jeden také i prostředník Boží a lidský, člověk Kristus Ježíš; kterýž dal sebe samého mzdu na vykoupení za všechny, na osvědčení časem svým.

1. Kor. 7, 23. Za mzdu koupeni jste, nebud'tež služebníci lidští.

1. Kor. 3, 21—23. Nechlub se žádný lidmi; nebo všechny věci vaše jsou: buď Pavel, buď Apollo, buď Petr, buď svět, buď život, buď smrt, buď přítomné věci, buďto budoucí, všechno jest vaše. Vy pak jste Kristovi, a Kristus Boží.

Izai. 51, 12 Já, já jsem utěšitel váš. Jakáž jsi ty, že se bojíš člověka smrtelného, a syna člověka, trávě podobného?

26. Co učí o papeži?

Že papež Římský co náměstek apoštola Petra na místě Kristově, a jako Kristus sám poroučeti má ve věcech víry a svědomí a ctěn býti ode všech křesťanův jakožto náměstek Kristův. Ode mnohých jest držán za neomylného.

27. Jaké výsledky odvozovali mnozí papežové a učitelové církevní z takového učení?

Jelikož moc duchovní nad světskou jest větší, tedy má papež moc nad celou zemí; on může císaře a krále výrokem svým ssaditi a dosaditi, poddané, jakž se stávalo, přísahy věrnosti zbaviti, a každého vyloučiti od království nebeského, kterýž by jemu bez výminky nebyl poslušen.

Mat. 23, 10—12. Jeden jest vůdce váš Kristus. Ale kdo z vás největší jest, buď služebníkem vaším. Kdožby pak sám se povyšoval, bude ponížen; a kdož by se ponížil, bude povýšen.

Jan. 18, 36. Odpověděl Ježíš: Království mé není z tohoto světa: byť z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji bránili by mne, abych nebyl vydán Židům; ale nyní mé království není odsud.

28. Stávalo toho učení o papeži vždy v církvi křesťanské, a věří témuž všickni katolíci?

Nikterak, to učení teprv poznenáhla povstalo v 8. až do 11. století, a neomylnost a neobmezená mocnost papežská, jak dalece není spojena s mocností všeobecného sněmu, byla zvláště zavržena ve Francouzích a v jiných zemích.

29. Na jaké výpovědi písma svatého zakládá se učení její o papeži?

Na slova Ježíšova k Petrovi: Mat. 16, 18—19. Jáť pravím tobě, že jsi ty Petr; a na téť skále vzdělám církev svou; a brány pekelné nepřemohou ji. A tobě dám klíče království nebeského; a cožbys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a cožbys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.

30. Proč nemohou tato slova ničehož dokázati pro učení o papeži?

1. Protože nejen Petrovi, ale i ostatním učedníkům moc ta byla propůjčena. Mat. 18, 18. Amen pravím vám: Cožkoli svázete na zemi, budeť svázáno i na nebi, a cožkoli rozvázete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.

2. Protože v oné výpovědi Spasitelově není žádné řeči o moci duchovní a světské, jižto papežové sobě přiosobují.

3. Protože ani nemůže býti dokázáno, že Petr byl v Římě biskupem, aniž že to platí o biskupech římských, což Petrovi bylo zaslíbeno.

4. Protože se nesrovnává moc, již Kristus byl dal Apoštolům, s životem a s věrou většiny z papežův; nebo kdo chce míti ducha pravdy, má míti též ducha posvěcení.

1. Jan. 1, 6. Díme-li, že s ním obecenství máme a ve tmě chodíme, lžeme a nečiníme pravdy.

1. Jan. 2, 4. Díli kdo: znám jej; a přikázání jeho neostřihá, lháť jest, a pravdy v něm není.

31. Co vyučují Evangelíci o úřadu kazatelském a stavu světském?

Že každý křesťan věřící, jediným prostředníkem Ježíšem s Bohem smířený, má smělý přístup k Otci, a nepotřebuje žádného prostředníka dalšího čili kněze k svému spasení; proto, že jest sám knězem před Bohem. Dále že úřady rozličné v církvi zevnitřní od Krista ustanovené k tomu slouží, aby se dle účelu církev řídila, slovu Božímu se vyučovalo a svátostmi přísluhovalo.

Řím. 5, 1—2. Ospravedlnění jsouce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Jezukrista. Skrze něhož i přístup měli jsme vírou k milosti této, kterouž stojíme a chlubíme se nadějí slávy Boží.

1. Petra 2, 9—10. Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý, abyste zvěstovali ctnosti toho, kterýž vás povolal ze tmy v předivné světlo své. Kteříž jste někdy ani lidem nebyli, nyní pak jste lid Boží; kteříž jste někdy byli nedošli milosrdenství, nyní pak jste došli milosrdenství.

Zjev. sv. Jana 1,6. Učinil nás krále a knězi Bohu a Otci svému; jemuž bud' sláva a moc na věky věků. Amen.

Efez. 4, 11—12. Onť dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, jiné pak evangelisty, jiné pak pastýře a učitele: pro spořádání svatých k dílu služebnosti, pro vzdělání těla Kristova.

32. Co drží církev římská o manželství kněžském?

Jelikož stav nemanželský nad manželským jest světější, tedy jsou povinni knězi, aby v týž stav světější vstupovali, a takže od 11. století vůbec zapověděli papežové kněžím se ženiti.

33. Proč se tato záповěd od evangelíků zavrhuje?

Poněvadž nižádný papež nemá moci, zakazovati něco, což slovo Boží dovoluje zřejmě.

1. Tim. 3, 2—5. Musít' biskup býti bez úhony, jedné manželky muž, bedlivý, středný, vážný, k hostem přívětivý, způsobný k učení; ne pijan vína, ne bitec, ani mrzkého zisku žádostivý, ale mírný, ne svárlivý, ne lakomec; kterýžby dům svůj dobře zpravoval, kterýžby dítky měl v poddanosti se vší poctivostí; nebo jestliže kdo domu svého zpravovati neumí, kterak o církev Páně pečovati bude?

1. Kor. 9, 5. Zdaliž nemáme moci, sestry ženy při sobě míti, jako i jiní apoštolé, i bratří Páně, i Petr?

1. Tim. 4, 1—3. Duch pak světle praví, že v posledních časích odvrátí se někteří od víry, poslouchajíce duchů bludných a učení ďábelských. V pokrytství lež mluvících, a cejchované majících svědomí své; zabraňjících ženiti se, příkazujících zdržovati se od pokrmů, kteréž Bůh stvořil k užívání, s díkčiněním věřícím i těm, kteříž poznali pravdu.

Část II.

O písmě svatém a podání ústním (tradici).

34. Co učí oboje vyznání o písmě svatém?

Učí oboje společně, že jest písmo svaté slovo Boží, vnuknutím Ducha svatého od prorokův a apoštolův a jiných mužů osvícených složené, a že v sobě obsahuje neklamnou pravdu Božskou k spasení věčnému.

35. V čem se rozeznávají v témž učení obě strany církevní?

Evangelíci učí, že písmo svaté jest jediné slovo Boží, a všecko v sobě obsahuje, což jest nám k spasení potřebné, a že jedenkaždý, kdož je čítá pravou modlitbou o osvícení Ducha svatého, je také může právě rozuměti, ve všem tom, což se vyhledává k životu věčnému. Proti tomu učí římská katolická církev, že písmo svaté nedostačuje k učení; dále, že tradice (ústní podání) rovněž jako písmo svaté jest slovo Boží; pak, že lidé dlé většího počtu nemohou rozuměti písmu svatému, a žádného ve výkladu nesmějí přijmouti smyslu jiného, jehož církev nebyla podala, a vůbec čtení jich že pro ně více škody než užitku přináší, pročež se jim také v tom činí překážka. Posléze učí od 16. století, že knihy apokryfické starého zákona lež od Ducha svatého podané písmo božské jest, a k písmu svatému přináležejí. Evangelíci proti tomu pokládají tyta za užitečné knihy, ale nikterak za knihy bez omylu.

Izai. 34, 16. Hleďte v knize Hospodinově, a čtěte; ani jedno z těch (tvorů) nechybí, a jedenkaždý bez své družce nebude; nebo to ústa Páně přikázala, a duch jeho shromáždí je.

Přísl. 30, 5—6. Všeliká výmluvnost Boží přečištěná jest; Ont' jest slít doufajících v něho. Nepřidávej tedy k slovům jeho, aby tě nekáral, a bylby ve lži postižen.

Jan. 5, 39. Ptejte se na písma, nebo vy domníváte se, v nich věčný život míti; a tať svědectví vydávají o mně.

Skut. ap. 17, 11. Ti přijali slovo Boží se vši chtivostí, na každý den rozvažující písma, takliby ty věci byly.

Žalm 119, 18. Otevři oči mé, abych spatřoval divné věci z zákona tvého.

36. Co vyrozumívá církev římská pod tradici?

Učení Krista a apoštolů jen úplně rozšířené, ježto přešlo na pozdější učitele církevní, a od těch písemně bylo zaznamenáno; dále pozdější výklady a zvětšení těchto učení, jakž dalece byly

od církve přijaty. Těmto přináležejí, rovněž jako písmu svatému, vážnost Božská, a má se jim věřiti bez výminky.

37. Co držíme my o tradici?

Co se v ústním podání (tradici) srovnává s písmem svatým, držíme za dobré a drahocenné; což jest ale písmu odporné, má se bezvýminečně zavrhnouti, třeba by to byli učili slovní staří učitelové církevní, celé sněmy, a mnozí papežové. Církev římská též v době pozdější svého úpadku zjevného potom mnohé učení drahé písma sv. a předešlých velkých učitelů církevních, jako: sv. Augustina, Ambrože, Chrysostoma, Hieronyma, zavrhla, protože viděla, že tatáž mluví proti jejímu učení zkaženému.

Gal. 1, 6—9. Divím se, že jste tak rychle od toho, kterýž vás povolal v milost Kristovu, uchýlili se k jinému Evangelium, kteréž není jiné; ale jsou někteří, ježto vás kormoutí a převrátiti chtějí Evangelium Kristovo. Ale, bychom pak i my neb anjel s nebe kázal vám, mimo to, což jsme vám kázali, prokletý buď. Jakož jsme prvé pověděli u ještě znovu pravím: Jestližeby vám kdo jiné Evangelium kázal, mimo to, kteréž jste přijali, prokletý buď.

38. Jaký mělo následek učení o tradici v církvi římské?

Že nejen drahé slovo Boží docela zanedbáno a zatemněno bylo, ale, že i nesčíselné mnohé nadužívání hrubé v církvi poznenáhla se uznávalo, a že církev mnohé učení písmu odporné přijala, ježto ničímž, leč tradicí dokazuje a muže dokázati.

Část III.

O stavu člověka po pádu.

39. Co učí církev římsko - katolická o stavu člověka po pádu?

Že člověk po pádu zbaven božských darů milostivých, jimiž mohl dříve v nevinosti a svatosti užívat sil přirozených, a vinou smrti již od Adama jest ohlížen; proti čemuž ale jeho síly přirozené poznání a vůle, až zeslabené, předce jsou nezkažené a dobře zachovalé.

40. Kterak učí církev evangelická o stavu člověka po pádu?

Člověk po pádu, a jak přichází z porodu přirozeného, nachází se v stavu zkaženém a zatraceném; neboť jest, ačkoli podržel přirozený rozum a vůli, předce jen neschopný, aby Boha opravdově poznal, a ctil poslušenstvím synovským, nýbrž také jest plný žádosti hříšné a náklonnosti k zlému.

1. Mojž. 8, 21. Myšlení srdce lidského zlé jest od mladosti jeho.

Job 14, 4. Kdo toho dokáže, aby čistý z nečistého pošel? Ani jeden.

Žalm 14, 3. Všickni se odvrátili, napořád neužiteční učinění jsou; není kdoby činil dobré, není ani jednoho.

Žalm 51, 7. Aj, v nepravosti zplozen jsem, a v hříchu počala mne matka má.

Jan. 3, 5—7. Amen, amen pravím tobě: nenarodili se kdo z vody a z Ducha, nemůže vjíti do království Božího. Což se narodilo z těla, tělo jest, a což se narodilo z Ducha, duch jest. Nedivíš se, že jsem řekl tobě: Musíte se znovu zroditi.

1. Kor. 2, 14. Tělesný člověk nechápe těch věcí, kteréž jsou Ducha Božího; nebo jsou jemu bláznovství, aniž jich může poznati, proto že ony duchovně mají rozsuzovány býti.

Efez. 2, 3—5. Mezi nimiž i my všickni obcovali jsme někdy v žádostech těla svého, činivše to, což se líbilo tělu a mysli; a byli jsme z přirození synové hněvu, jako i jiní. Ale Bůh, bohatý jsa v milosrdenství, převelikou lásku svou, kterouž zamiloval nás, také i nás, když jsme mrtví byli v hříších obživil spolu s Kristem, jehož milostí spaseni jste.

Jan. 15, 5. Já jsem vinný kmen, a vy ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nic nemůžete učiniti.

Část IV.

O ospravedlnění, víře a dobrých skutcích.

41. Co učí obě církve o ospravedlnění?

Poznávají, že potřeba vykoupení jen v Kristu bývá upokojena, že v něm se smiřuje svět, a mimo něho není spasení; dále ze i jedenkaždý pro sebe má v sobě přijmouti spasení toho, k odpuštění hříchův a k novému životu svatému.

42. Co učí církve katolická o tom?

1. Bůh vlévá křesťanu, odpustiv jemu pokuty věčné, spravedlnost, a daruje jemu tímto také způsobilost a sílu, aby mohl vykonati skutky dobré a záslužné, čemuž říká ospravedlnění.

2. Proti tomu ale má týž po obdržení ospravedlnění učiněné přestupky příkázání Božích zadostiučiněním a pokáním opět zlepšiti a jich se káli, jakž jemu se od kněze ukládají; a

3. může sobě zasloužiti vyšší stupně blahoslavenství aneb spasení skutky dobrými přispěním milosti.

43. Kterak učí naproti tomu církve evangelická?

1. Spasitel náš, Ježíš Kristus, trpěl svým dokonalým poslušenstvím, svým nevinným přehořkým umučením, svou smrtí za všechny bříchy a pokuty světa hříšného, tímto zadost učinil věčně, a nám vydobyl dokonalé spravedlnosti;

2. tohoto Kristem vydobytého vykoupení a spravedlnosti jen ten jest účastný, kdož věří v něho srdcem celým, ješto jemu víra v zásluhy Kristovy počtena bývá za spravedlnost; to jest ospravedlnění naše před Bohem;

3. toto připočtení děje se z pouhé milosti, jediné vírou, bez skutků, pro Krista;

4. ospravedlněním ale tímto nabýváme úplné důvěry a jistoty vykoupení našeho, ješto Duch svatý dává svědectví srdcím věřících a sílu propůjčuje k posvěcení.

Skutc. ap. 16, 30. 31. Co já mám činiti, abych spasen byl? A oni řekli: Věř v Pána Ježíše Krista, a budeš spasen ty i dům tvůj.

Izai. 53, 4—5. Ještoť on nemoci naše na sebe vzal, a bolesti naše vlastní on nesl; my však domnívali jsme se, že jest raněn a ubit od Boha i strápen. On pak raněn jest pro přestoupení naše, potřín pro nepravosti naše; kázeň pokoje našeho na něj vložena a z synalostí jeho lékařství nám způsobeno.

1. Mojž. 15, 6. Abraham uvěřil v Hospodina: a počteno mu to za spravedlnost.

Řím. 3, 21—24. 26 a 28. Ale nyní bez zákona spravedlnost Boží zjevena jest, osvědčená zákonem i proroky. Spravedlnost totiž Boží, skrze víru Ježíše Krista, ke všem o na všechny věřící. Neboť není rozdílu; všickniť zajisté zhřešili, a nemají slávy Boží. Spravedliví pak učinění bývají darmo milostí jeho, skrze vykoupění, kteréž se stalo v Kristu Ježíši; —k dokázání spravedlnosti své v nynějším času, k tomu, aby on spravedlivým byl, a ospravedlňujícím toho, kterýž jest z víry Ježíšovy. Protož za to máme, že člověk bývá spravedliv učiněn vírou bez skutků zákona.

Řím. 4, 4—8. Kdožť skutky činí, tomuť odplata nebývá počtena podlé milosti, ale podlé dluhu; tomu pak, kdož nečiní skutků, ale věří v toho, kterýž spravedlivého činí bezbožníka, bývá počtena víra jeho za spravedlnost. Jakož i David vypravuje blahoslavenství člověka, jemuž Bůh přivlastňuje spravedlnost bez skutků, řka: Blahoslavení, jichž odpuštěny jsou nepravosti, a jejichž přikrytí jsou hříchové. Blahoslavený muž, kterémuž Pán nepočítá hřichu.

Efez. 2, 8—9. Milostí spasení jste skrze víru; a to ne sami z sebe, darť jest to Boží; ne z skutků, aby se někdo nechlubil.

Řím. 11, 6. A poněvadž z milosti, tedy ne z skutků, sic jinak milost jižby nebyla milost; Pakli z skutků, již není milost; jinak skutek nebyl by skutek.

Řím. 5, 1—2. srov. otázku 31.

Řím. 8, 16. Tent' Duch osvědčuje duchu našemu, že jsme synové Boží.

44. Čím se zmenšuje moc a síla zásluhy Kristovy v církvi katolické?

Tím, že kromě zásluhy Kristovy pokládá ještě skutky lidské za záslužné k zadostučinění a za nutné k dosažení spasení.

45. Proč nemohou však naši dobří skutkové býti spravedlností před Bohem aneb částkou jich?

Proto, že má býti spravedlnost, má-li ostáli před soudem Božím, docela úplná a přiměřená zákonu Božímu, než ale nejlepší skutkové naší v životě tomto všechny jsou nedokonalí a hříchami poskvrnění.

Izai. 64, 6. Jsme jako nečistý my všickni, a jako roucho ohyzdné všechny spravedlnosti naše.

Jak. 2, 10. Kdožkoli by celého zákona ostříhal, přestoupil by pak jedině, proti všechněm zavinil.

46. Proč pravíme, že křesťan jen vírou spasen bývá?

Poněvadž učí písmo, že nám připočtena bývá spravedlnost skrze víru bez skutků; z čehož zřejmo, že se to jen vírou děje.

47. Co máme mysliti o slovech apoštola sv. Jakuba 2, 24: Vidíte-liž tedy, že z skutků ospravedlněn bývá člověk, a ne z víry toliko?

Apoštol sv. Jakub mluví zde proti víře mrtvé, jenž učení Kristovo sice zevnitř pokládá za pravé, však ale nezjevuje, že jest v dobrých skutcích hojná. Takováto víra není podle Evangelium vírou živou, spasení působící.

48. Co vyrozumívají katolíci v pravidle pod vírou?

Za pravdu držení dějův a učení Ježíše a jeho apoštolův podle vysvětlení církevního.

49. Co rozumí Evangelíci pod vírou?

Víra není jen za pravdu držení dějů a učení Ježíšovo, nýbrž spolu i mnohem více důvěra srdečná, kteráž si přivlastňuje milost Boží, a působí Duchem svatým a tudíž jest živá moc Boží, kteráž se osvědčuje pravou láskou k Bohu a k bližnímu.

Žid 11, 1. Víra jest nadějných věcí podstata, a důvod neviditelných.

Gal. 2, 20. Živť jsem již ne já, ale živ jest ve mně Kristus. Že pak nyní živ jsem v těle, u víře v Syna Božího živ jsem, kterýž zamiloval mne, a vydal sebe samého za mne.

50. Co učí obě církve z ohledu skutku dobrých?

Ze z obnoveného smýšlení povstávati má nový život, v dobrých skutcích hojný.

51. Co učí krom toho je stě církev římsko-katolická?

Vyrozumívá pod dobrými skutky netoliko jednání ze smýšlení svatého pocházející, nýbrž jmenovitě ustanovená, od církve nařízená a poručená jednání, jimiž si můžeme vydobýti u Boha zásluhy a hříchův odpuštění, jako jsou: dávání almužen, posty, modlení růžence, pouty, sliby a život klášterní a jiných více.

52. Co máme smýšleti o dávání almužen?

Že se to má stávati v pravé ku Kristu lásce z milosrdenství k nuzným; nikoli ale abychom si tímto něčeho u Boha zasloužili.

Mat. 6, 1—4. Pilně se varujte, abyste almužny své nedávali před lidmi, proto, abyste vidíni byli od nich; jinak nebudete míti odplaty u Otce svého, kterýž jest v nebesích. Protož, když dávaš almužnu, netrub před sebou, jako pokrytci činí v školách a na rynecích, aby chváleni byli od lidí; omen pravím vám, majíť odplatu svou. Ale ty, když almužnu dávaš, nechť neví levice tvá, co činí pravice tvá; aby almužna tvá byla v skrytě; Otec pak tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě zjevně.

53. Co máme držeti o postech církve římské?

1. Zdržování se od jistých masitých pokrmů, jenž v církvi římské i půst slově, nemá se ani postem jmenovati.

2. Vůbec se zavrhuje rozdíl zákonitý jídel v písmě nového zákona pro křesťany, co lidské ustanovení.

3. Obyčejné a přikázané posty nedávají žádného užitku, jsouť, jak ze zkušenosti víme, snadno původem k jiným nestřídmostem.

4. Nemáme nikdá se postiti, abychom si tudy milosti u Boha zasloužili.

5. Jelikož ale církev naše předpisuje stále střídmosti, uznává spolu, že i někdy může býti pro nás velice spasitelné dobrovolné zdržování od některého požívání dovoleného.

1. Tim. 4, 1—3. (Srov. otázku 33.)

Kol. 2, 16; 20—23. Protož žádný vás nesud' pro pokrm aneb pro nápoj, aneb z strany svátku, neb novoměsíce, aneb sobot. — Jestliže zemřeli jste s Kristem živlům světa, proč, jako byste živi byli světu, těmi ceremoniemi dáte se obtěžovati? Když se říká: Nedotýkej se, ani okoušej, aniž se s tím obírej. Kteréžto všecky věci samým užíváním jich kazí se; podlé přikázání a učení lidských; kteréžto věci mají sic tvářnost moudrosti, v způsobu té nábožnosti a v pokoře pošmourné, i v neodpouštění tělu; a však nejsou v žádné platnosti, než toliko k nasycení těla.

Řím. 14, 17. Království Boží není pokrm a nápoj, ale spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém.

1. Kor. 8, 8. Nečinit' nás pokrm vzácných Bohu; nebo budeme-li jísti, nic tím lepší nebudeme, a nebudemeli jísti, nic horší nebudeme.

1. Kor. 6, 12. Všecko mi sluší, ale ne všecko prospívá; všecko mi sluší, ale jáť zádne z těch věci v moc nebudu podmaněn.

Mat. 6, 16—18. Když byste se pak postili, nebývejtež jako pokrytci zasmušilí; nebo pošmuřují tváří svých aby vědomé bylo lidem, že se postí; amen pravím vám, vzalít' jsou odplatu svou. Ty pak, když se postíš, pomaz hlavy své a tvář svou uměj; aby nebylo zjevné lidem, že se postíš; ale Otcí tvému, kterýž jest v skrytě; a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytosti, odplatí tobě zjevně.

54. Co máme držeti o modlení růžence?

Že často opakované odříkávání modliteb umrtvuje modlitbu v duchu a pravdě, a že se nemáme modliti, abychom si tudy něčeho u Boha zasloužili.

Mat. 6, 5 — 8. Kdybys se modlil, nebývej jako pokrytci; obyčej zajisté mají, v školách a na uhlech ulic stojíce, modliti se, aby byli vidíni od lidí; amen pravím vám, zeť mají odplatu svou. Ale ty, kdybys se

modlil, vejdi do pokojíka svého, a zavra dvéře své, modliž se Otci svému, kterýž jest v skrytě; a Olec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odolali tobě zjevně. Modléce se pak, nebud' též marnomluvní jako pohané; nebo se domnívají, že protu svou mnohomluvnost vyslyšáni budou. Nepřirovnávejtež se tedy jim; neboť ví Otec váš, čeho jest vám potřebí, prvé než byste vy ho prosili.

Jan. 4, 23-24. Jdeť hodina, a nyníť jest, kdyžto praví modlitebníci modliti se budou Otci v duchu a v pravdě; neboť takových Otec hledá, aby se modlili jemu. Bůh duch jest, a ti, kteříž se jemu modlí, v duchu a v pravdě musejí se modliti.

55. Co máme držeti o poutech?

1. Ze žádné místo na zemi nedává modlitbě zvláštní moc a sílu aneb zvláštní zásluhu;
2. že obrázky Mariánské a pozůstatky svatých nejsou hodné úcty nábožné, a že ani nemohou činiti zázraků;
3. že chodění s bosýma nohama aneb hlavou odkrytou, aneb plazení či na před lezení po kolenách okolo kostelů, altáru, schodu nu horu a jiné podobné věci jsou bludné samo-mučení a trýznění těla, čímž vším nikdá nelze dosáhnouti milosti Boží; posléz
4. že zvláště daleké pouty poskytují mnohé příležitosti k hříchu a nemravnosti.

56. Co máme mysliti o slibech klášterních a životě klášterním?

Neodvolatelné sliby klášterní po celý čas života nemají se ani činiti, ani přijímati. Neboť nelze vystříhali se světa pro svou žádost zlou v srdci prostředky zevnitřními; mnohemť více jest věrná svého povolání práce s myslí spojenou a modlitbou pod milostí Boží nejlepším lékem proti zlým náklonnostem a náruživostem srdce lidského.

57. Co soudí církev evangelická o skutcích tak řečených dobrých církve katolické?

1. Jsout' ustanovení, odvádějící lidi od jediné pravé cesty k spasení. Rozmnožují totiž mrtvou skutků spravedlnost, zatemňují a zapírají milost a učení o víře, a překáží pravému poznání sebe samého a hříchův, jakož i toužení skutečnému po vnitřním posvěcování srdce svého způsobem smutným.
2. Tato ustanovení zatemňují též pravá Boží přikázání, ješto tato ustanovení snadno pokládáme za vyšší, dokonalejší a důležitější nad povinnosti řádného povolání občanského a domu svého.
3. Křesťanu se jimi ukládá jho nepřiměřené, a zvláště se jimi nad míru obtěžuje svědomí útlé.

Porovnej Augsb. konfessí článek 26. Skutc. ap. 15.

58. Učejí-li pak Evangelíci, že není zapotřebí, abychom konali dobré skutky?

Nikterak. Učejí sice, že člověk si nemůže zasloužit něčeho u Boha skutky dobrými, proto, že i naše skutky nejlepší v tomto životě jsou všechny nedokonalé a hříchy poskvrněné; než učejí též co nejzjevněji, že víra bez skutků jest mrtvá a není pravou vírou; neboť nemožná, aby ti, jenž jsou vštípeni pravou vírou v Krista, nepřinášeli ovoce vděčnosti, tak že žádný smilník, modlář, cizoložník, zloděj, lakomec, opilec, rouhač, dráč a jiní jim nápodobní nemohou dojítí království Božího. Srov. Augsb. konf. článek 20.

59. Kteréž to jsou pravě skutky dobré?

Jedině ty skutky z pravé víry dle zákona Božího Jemu ke cti vykonané, a nikoliv na našem dobrém zdání aneb ustanoveních lidských založené.

Část V.

O svátostech.

1. Úvod.

60. Kteréž jest jednostejné učení obou církví o svátostech?

Obě dvě uznávají, že mimo slovo Boží také křest svatý a večeře Páně, co svatá od Krista samého ustanovená jednání jsou božskými prostředky milostivými.

61. V čem se rozděluje církev katolická od evangelické?

1. Církev katolická klade do zadu slovo Boží, ježto svátosti jen vysvětlovati a k požívání jich má připravovati, a činí všecko spasení podstatně od užívání svátostí odvislé, kteréž má kněz udělovati.

2. Ona učí, že mají svátosti již svým vykonáváním církevním a jich užíváním požehnání plné účinky, pakli kněz udělující má přiměřeného úmyslu, a přijímatel v mysli své nechová smýšlení odporného.

3. Ona uvádí kromě dvou zmíněných, ještě pět jiných svatých jednání co svátosti, totiž: biřmování, pokání neb odpuštění hříchů (absoluci), poslední pomazání, svěcení kněžstva, manželství.

62. Od které doby jest v církvi římské sedm svátostí?

Jest teprva sedm svátostí od 12. století, jmenovitě od platnosti veřejné knihy naučné Petra Lombarda (umřel 1146) veřejně a trvanlivě v církvi římské uznáno, když o nich ve všech stoletích předešlých byla panovala největší rozdílnost smýšlení.

63. Proč zavrhuje církev evangelická, vyjmouc křest svatý a večeři Páně, ostatních pět svátostí katolických?

Protože za svátosti jen takové jednání svaté pokládá, ježto Kristus ustanovil, a jimžto přidány jsou zevnitřní znamení k zaslíbení jeho milosti.

64. Co učí naproti tomu církev evangelická?

Že Kristus zaslíbil, že jednáním od něho ustanoveným a jeho slovem doprovazeným všechny účastníky požehná, avšak že jen podle míry víry naší lze nám dosáhnouti požehnání.

2. O pokání čili odpuštění hříchů.

65. Co u čí církev katolická o pokání čili odpuštění hříchů (absolucí)?

1. Pokání skrze hříchů po křtu svatém učiněné záleží v třech částích: v lítosti, ve vyznání hříchů jednotlivých před knězem (v zpovědi ušní) a v zadostučinění neb trestech, ježto kněz ukládá, na příklad modlení růžence, pouty, dávání almužny, posty atd.

2. Kdo tyto tři části zachovává, nad tímž vysloví kněz mocí svého posvěcení odpuštění hříchů (absolucí).

3. Toto odpuštění knězovo jest soudní rozhodnutí. Bez něhož není žádného hříchů odpuštění.

66. Jak se vyjadřuje o tom církev evangelická?

1. Pravé pokání jest proměnění mysli své a božské obrácení hříšníka; záleží v zármutku, kterýž jest podle Boha nad hříchem, jež slovo Boží působí, v pokorném vyznání jeho před Hospodinem a v pravé živé víře v odpouštějící milost Boha svatého.

2. Každý věřící má smělý přístup skrze Krista k Otci, a může míti odpuštění hříchu od Pána samého, pak-li za to prosí upřímně. Nepotřebuje k tomu žádného prostředkování kněžského.

3. Závazek, aby se hříchové jednotlivě a jmenovitě před knězem v zpovědi ušní vyznávali, jest ustanovení uvažitelné a osobující. Nebo svědomí útlá mohou býti tudy způsobem strašným obtížena; a lidé lehkomyslní zvykají při zpovědnici (stolici zpovědní) patřiti jen na hříchů jednotlivé, ježto na sobě pozorují, není proti přikázání církevnímu patřiti, jakoby tito jedině byli hříchové, a opomíjejí dbáti přitom na těžší přikázání Boží; a posléz jest i blíže nebezpečství, že na hrůzu hříchů zapomínají, jelikož se opět napraviti dají zpovědí a přejmutím některých skutků pokání.

4. Toto veškeré zřízení dává knězi katolickému písmu odpornou a velice uvažitelnou moc nad údy církve jeho.

67. Máme-li kdy vyznávatí svých hříchů před lidmi?

Ovšem. V mnohých pádech jest radno a spasitelné, abychom příteli křesťanskému aneb správci duchovnímu hříchů svých vyznávali. V jednotlivých pádech může to i povinností býti.

Jak. 5, 16. Vyznávejte se jedni druhým z hříchů.

68. Můželi křesťan dle učení římského více činiti, nežli jest povinen před Bohem?

Ano, může i více konati skutků dobrých, a více odříkávali modliteb a vytrpěli trápení tělesného, nežli má zapotřebí k svému zadostučinění za své vlastní hřichy. Ti, jenž netoliko přikázání Boží, nýbrž i rady evangelické plní, slovou Svatí.

Luk. 17, 10. Tak i vy, když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme; což jsme povinni byli učiniti, učinili jsme.

Gal. 2, 16. Vědouce, že nebývá člověk ospravedlněn z skutků zákona, ale skrze víru v Jezukrista, i my v Krista uvěřili jsme, abychom ospravedlněni byli z víry Kristovy a ne z skutků zákona; protože neb udě ospravedlněn i skutků zákona žádný člověk.

Filip. 3, 12. Ne že bych již dosáhl, aneb již dokonalým byl; ale snažně běžím, zdaliž bych i uchvátiti mohl to, načež uchvácen jsem od Krista Ježíše.

69. Co rozumí církev římská pod radami evangelickými?

Zvláště tyto tři skutky dobré: dobrovolnou chudobu, bez manželskou čistotu a dobrovolné a úplné poslušství.

70. Co máme o těchto tak zvaných evagelických radách církve římské držeti?

Jsouť důležitá a dobrá cvičení duchovní, pakli jsou ovoce ducha a lásky, a nepocházejí-li od samo zvoleného duchovenstva aneb falešné pokory. Nemohouť ale nikterak propůjčiti zvláštního a většího posvěcení, aniž založiti zásluhu před Bohem, aneb dáti zadostučinění za své neb cizí hřichy. Nepřekonávají též nikterak skutky lásky obecné, dobro největší a naplnění zákona, a ježto lze nám prokazovali ve všech stavech a způsobech života.

Gal. 5, 1. Protož v svobodě, kterouž Kristus nás osvobodil, stůjte, a nezaplétejte se zase v jho služebnosti.

Gal. 5, 13 —14. Nebo vy v svobodu povolání jste, bratří: toliko abyste pod zámyslem té svobody nepovoľovali tělu; ale skrze lásku posluhujte sobě vespolek.

1. Kor. 13, 3. A kdybych vynaložil na pokrmy chudých všecken statek svůj, a bych vydal tělo své k spálení, a lásky bych neměl, nic mi to neprospívá.

Kol. 2, 18—19. Gal. 3, 1—7.

71. Co dokazovali svého času mnozí slovutní učitelové církve římské a sami papežové stran přezpočetných dobrých skutků svatých?

Že papež Římský má spravovati týž poklad skutků dobrých, zásluhami Krista a apoštolů nad míru veliký, a že může hříšníku, požadavky lítosti a zpovědi vyplňují čímu, dle libosti z tohoto pokladu rozdávat a přidělovati.

72. Jak se jmenuje to učení?

Učení o odpustcích.

73. Proč zavrhuje církev evangelická učení to o odpustcích?

Poněvadž jest písmu svatému docela na odpor, neboť žádný list odpustkový, a žádné darované a prodané odpuštění trestu církevních neotvírá bran nebeských; rušit' taká pravý po řádek spasení a může člověka zavést k mnohým nepravostem.

Skutc. ap. 8, 20—22. Řekl jemu Petr: Peníze tvé bud'ťe?, s tebou na zatracení, proto že si se domníval, žehy dar Boží mohl býti zjednán za peníze. Nemáš dílu ani losu v této věci; nebo srdce tvé není upřímné před Bohem.

Žalm 49, 8-9. Žádný bratra svého nijakž vykoupiti nemůže, ani Bohu za něj dáti mzdy vyplacení; nebť by velmi drahé musilo býti vyplacení duše jejich. Protož nedovědět' toho na věky.

Mat. 16,26. Nebo co jest plátno člověku, by všecken svět získal, své pak duši by uškodil? Aneb, kterou dá člověk odměnu za duši svou?

74. Co věří církev evangelická o pokání, čili odpuštění hříchu?

Že všickni, pravou lítost a žalost nad hříchy svými mající, těchže v pokoře upřímné Bohu vyznávající, a v Evangelium věřící, nalézají odpuštění svých hříchů, a že duchovní mohou vysloviti, že se jim ve jménu Boha odpouštějí, aby se potěšovala srdce kajících.

Žalm 32, 5. Protož hřích svůj oznámil jsem tobě, a nepravosti své jsem neukryl. Řekl jsem: Vyznám na sebe Hospodinu přestoupení svá, a ty jsi odpustil nepravost hříchu mého.

3. O večeři Páně.

75. Co učí církev římsko - katolická o svaté večeři Páně čili o mši?

1. Že chléb a víno ve večeři není více chlebem a vínem, ačkoli zevnitř tak vypadá, nýbrž že se proměňuje v tělo a krev Kristovu a pročež má býti ctěn, co pravý Syn Boží.

2. Že Kristus sám v mši se obětuje znovu knězem Olei nebeskému, rovně jako lehdáž na kříži, a tato obět nekrvavá obětovaná za živé a mrtvé, moc k hříchův odpuštění jako ona mívá, a že všeliká jiná žehnání tělesná a duchovní přinašívá těm, kdož se jí účastni stávají.

3. Že každý katolík aspoň jednou v roce má jí užívat, při čemž se ale má spokojiti toliko chlebem, ješto tělo již v sobě obsahuje krev Kristovu, protože jen knězi přísluší, z kalicha přijímali.

76. Co učí naproti tomu církev evangelická o svaté večeři Páně?

1. Kristus jednou na kříži umřela jen jednu obět přinesl za hříchy světa, a ta jedna obět má celé platnosti pro všechny věky.

2. Jest zapotřebí víry živé, abychom mohli přijímati zaslíbené požehnání Boží v svaté večeři Páně.

3. Jest to zjevně proti ustanovení Kristovu, že se lidu nepodává kalicha, poněvadž pravil zřetelně: Píte z toho všickni.

77. Co učí církev evangelická o přítomnosti Kristově v svaté večeři?

Že v svaté večeři jest přítomno tělo a krev Krista k odpuštění hříchů a se přivlastňuje, a ne pouze společenství věřících s Kristem vyobrazuje, alebrž i skutečně se vykonává; ale že chléb a víno ve večeři zůstávají chlebem a vínem, a proměňování se tím méně děje jako s vodou křestní.

Žid. 10, 10—14. V kteréžto vůli posvěcení jsme skrze obětování těla Ježíše Krista jednou. A kazily zajisté kněz stojí na každý den u oltáře službu konaje, a jednostejně často obětuje oběti, kteréž nikdy nemohou odjít hříchů; ale tento, jednu obět obětovav za hříchy, vždycky trvající, sedí na pravici Boží. Již dále očekáváje, ažby položení byli nepřátelé jeho za podnože noli jeho. Nebo jednou obětí dokonalé učinil na věky ty, kteříž posvěcení bývají.

Žid. 7,26—27. Takovéhoť zajisté nám slušelo míti biskupa, svatého, nevinného, neposkvrněného, odděleného od hříšníků, a kterýžby vyšší nad nebesa učiněn byl; klerýžby nepotřeboval na každý den, jako onino knězi, nejprv za své vlastní hříchy oběti obětovati, potom za lid; nebo učinil to jednou, samého sebe obětovav.

Žid. 9, 12. Ani skrze krev kozlů a telat, ale skrze svou vlastní krev vsel jednou do svatyně, věčné vykoupení nalezl.

Žid. 9, 25—28. Ne aby častokrát obě oval sebe samého, jako biskup Vcházal do svatyně každý rok se krví cizí; sic jinak bylby musil častokrát trpěti od počátku světa, ale nyní jednou při skonání věků na zhazení břicha skrze obětování sebe samého, zjeven jest. A jakož uloženo lidem jednou umřítí, a potům bude sond; tak i Kristus jednou jest obětován, k zhazení mnohých lidí hříchů: po druhé bez hřichu ukáže se těm, kteříž ho čekají k spasení.

Mat. 26, 27. A vzav kalich a díky činiv, dal jim řka. Píte z toho všickni.

Mark. 14, 23. A vzav kalich, a díky učiniv, dal jim; a pili z něho všickni.

1. Kor. 11, 27—29. A protož, kdokoli by jedl chléb tento, a pil kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Zkusiž tedy sám sebe člověk, a tak chléb ten jez, a z toho kalicha pí. Nebo kdož jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně.

78. Od kterého času vloudilo se nadužívání při svaté večeři Páně v církvi římské?

Ačkoliv papež Leo veliký se vyjádřil, že se má každý laik (nekněz), nechtěje účastným býti kalicha vyobcovali z církve, předce bylo v odporu s nejslovnějšími učiteli církevními v 13. století odejmutí kalicha obyčejné, tento pak sice křesťanům českým na nějaký čas byl připuštěn, však ale odejmutí kalicha teprva v 16. století na sněmu Tridentském stalo se zákonné. Učení o proměnění chleba bylo od papeže Innocence III. r. 1215. za článek víry učiněno, a něco později tyl uveden svátek těla Božího.

79. Co máme držeti o římské slavnosti mše?

Že jest nejen docela nepřiměřené užívání jazyka latinského, nýbrž i mnohé obřady (ceremonie) svádějí bohužel často lid k veliké škodě duší k tomu, aby hledali křesťanství v obyčejích zevnitřních na místě v bytnosti vnitřní, totiž ve víře a lásce.

80. Co učí církev evangelická o moci a požehnání večeře Páně?

Že dle slov Páně: „Za vás se vydává a vylévá na odpuštění hříchův“, každý, kdož u víře chléb a víno v sv. večeři požívá, mívá hříchův odpuštění, život a spasení.

Mat. 26, 26—28. A když oni jedli, vzav Ježíš chléb, a dobrořečiv, lámal a dal učedníkům, a řekl: Vezměte, jezte; to jest tělo mé. A vzav kalich a díky činiv, dal jim řka: Píte z toho všickni; nebo to jest krev má nové smlouvy, kteráž se za mnohé vylévá na odpuštění hříchů.

81. Co učí církev římská o tichých mšech a mšech zádušních?

Že lze knězi též za jiné, nepřítomné lidi mši čítati, tak že i tato jim prospěje; ano, že i za mrtvé může mši držeti, aby tito tím spíše byli osvobozeni od trápení v očistci.

82. Proč se zavrhuje to učení?

Předně, že není žádného očistce, za druhé, že žádný člověk svými skutky jiného nemůže přivést do nebe, za třetí, že jen víra v Jezu Krista ospravedlňuje a spasena činí.

4. O posledním pomazání.

83. Co učí církev římsko-katolická o v posledním pomazání?

Že poslední pomazání poskytuje nemocným z ohledu na jich pravdě podobné brzké vykročení z tohoto světa, netoliko vůbec svou mocí svátostní ulehčení jich stavu duchovního a tělesného, nýbrž že jest zvláště dokonání milosti kající a celého života křesťanského.

84. Co proti tomu učí církev evangelická?

Že pomazání olejem býval předešlým obyčejem církevním, odvislým od daru divučinění v první křesťanské církvi, dále že není svátostí spojenou se zvláštním zaslíbením Božím, ale že mnohem více; všecko, co nemocným a umírajícím na požehnání svátostném se přáli a poskytovatí má, požehnání křtu sv. a večeře Páně již v sobě obsahuje.

85. Na kteréž místo písma svatého zakládá církev římská učení své o posledním pomazání?

Na to místo u sv. Jakuba 5, 14—16: Stůně-li kdo z vás, zavolej starších zboru, ať se modlí za něho, mažíce jej olejem ve jménu Páně. A modlitba víry uzdraví neduživého, a pozdvihne ho Pán; a jestli že jest, co prohřešil, budeť jemu odpuštěno. Vyznávejtež se pak jedni druhým z hříchu a módíte se jedni za druhé, abyste uzdraveni byli; mnohot' může modlitba spravedlivého opravdová.

86. Proč se výpovědí touto nemů že dokázat i poslední pomazání?

1. Protože nelze dokázati, že starší zboru byli od biskupa knězi posvěcení, a obyčej apoštolský od darů divů činění závisel, nyní přestávších.

2. Protože žádným slovem se o tom nemluví, že by se mazání olejem jen na smrt stonajícím udělovati mělo.

3. Protože žádným slovem není praveno, že ono pomazání olejem jest ustanovení Kristovo a svátost dokonání našeho pokání a veškerého života křesťanského. Bez těchto tří částí však není poslední pomazání církve římské ničím. Byloť také teprva v 12. století v tom způsobě co svátost v církvi přijalo.

87. Kterak plní církev evangelická toto přikázání sv. apošt. Jakuba?

Tak, když kazatel slova Božího nemocných navštívuje, nad nimi a s nimi se modlí, a Pána prosí o spasení těla i duše jejich.

Část VI.

O vzívání svatých, počtě pozůstatků a obrazův.

88. Co učí církev římská o vzívání svatých?

Učí sice s veškerým křesťanstvem, že se máme toliko Trojjedinému Bohu klaněti; ale při tom také, že se mají vzívati svatí, aby za nás prosili (orodovali) a my abychom se tak pomocí jejich stali účastni.

89. Proč se zavrhuje to učení?

To učení nemá základu v písmě. Kristus jest náš jediný prostředník a orodovník, a jeho moc božská a vševědoucnost jest tak dokonalá, i jeho láska k nám hříšníkům bídným tak nevýslovně veliká, že při něm, bratru našem dle těla, žádného nemáme zapotřebí přímlyce; pročez žádání za pomoc u svatých poskytuje nedůvěry a malé víry v Spasitele. Vzívání svatých v některých krajinách převrátilo se v úplné modlářství, a též nezřídka k tomu u katolíků českoslovanských a německých slouží.

Žid. 7, 25. A prolož i dokonale spasiti může ty, kteříž přistupují skrze něho k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za ně.

1. Jan. 2, 1—2. Synáčkové moji, totoť vám píši, abyste nehřešil; pakliby kdo zhřešil, přímlyci máme u Otce Ježíše Krista spravedlivého. A onť jest smíření za hříchy naše; a netoliko za naše, ale i za všeho světa.

Skutc. ap. 10, 25—26. I stalo se, když vcházel Petr, že vyšel proti němu Kornelius, a pádná k nohám jeho, klaněl se mu. Ale Petr pozdvihl ho, řka: Vstaň! I jáť také sám člověk, jsem.

Zjev. 19, 10. I padl jsem k nohám jeho, abych se klaněl jemu; ale řekl mi: Hled', abys toho nečinil; jsemť spoluslužebník tvůj i bratří tvých, těch, kteříž mají svědectví Ježíšovo; Bohu se klaněj.

Mat. 4, 10. Pánu Bohu samému klaněti se budeš, a jemu samému sloužití budeš.

90. Proč nemáme ještě i dále vzívati svatých?

Poněvadž nelze žádnému papeži v Římě někoho učiniti svatým, a poněvadž nemohou slyšeti modlitby, protože nejsou vševědoucí.

91. Kdo ze svatých podle obyčeje katolíku se vzývá nejvíce?

Maria, matka Ježíšova, o nížto od 12. století s větším aneb menším rozhodnutím na odpor písmu učejí, že ve svém životě všech činných hříchů prostá zůstala, a docela bez hříchu se narodila. V mnohých krajinách stalo se křesťanství úplně toliko službou Mariánskou.

Řím. 5, 12. A protož, jakož skrze jednoho člověka hřích na svět všel, a skrze hřích smrt, tak též na všechny lidi smrt přišla, proto že v něm všickni zhřešili.

92. Co máme držeti o puzůstacích svatých?

Že nejsou hodné žádné úcty nábožné, a dejme tomu, žeby byly skutečně pravé, předce žádných nemohou učiniti zázraků.

93. Co máme držeti o poctě obrazů?

Ačkoli učení katolické i při témž napomíná před modloslužbou, tedy předce pocta obrazův, od něho předepsaná a trpěná, slouží k zavedení mnohých duší, a zhusta bývá původem k modlářské službě obrázkové.

2. Mojž. 20, 4—6. Neučiníš sobě rytiny, ani jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi zvrchu, ani těch, kteréž na zemi dole, ani těch, kteréž v vodách pod zemí; nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti: nebo já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech, do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne. A činící milosrdenství nad tisíci těmi, kteříž mne milují, a ostříhají přikázání mých.

Žalm 97, 7. Zastyděte se všickni, kteříž sloužíte rytinám, kteříž se chlubíte modlami; sklánějte se před ním všickni bohové.

Jerem. 10, 8—9. A však ze spolka zhlupěli a blázni jsou; nebo z dřeva učiti se, jest pouhá marnost. Stříbro tažené z námoří přivážino bývá, a zlato z Ufaz dílo řemeslníka a rukou zlatníka; z postavce modrého a šarlatový jest oděv jejich; všecko to jest dílo umělých.

Viz Žalm 115, 4—9.

Část VII.

O očistci

94. Co učí církev římsko - katolická o očistci?

Učí, že se mají tresty skrze hříchy způsobené časné, jichž se zde nedokáli lidé, nejsouce ani svatí, ani zjevně bezbožní, v očistci odbývati, a tamž se jich káti.

95. Co učí o tom církev evangelická?

Ona nenalézá takového učení v písmě svatém, a učí proti tomu, že se nabývá odpuštění hříchů jen pro krev Kristovu již i docela a dokonale pro čas a věčnost v ospravedlnění před Bohem, a že se soudy a tresty od Boha pro hřích vynesené, křesťanům promenují v spasitelnou kázeň a očišťování.

Žid. 10, 14. Nebo jednou obětí dokonalé učinil na věky ty, kteříž posvěceni bývají.

1. Jan. 1, 7. Krev Krista Ježíše očišťuje nás od všeho hříchu.

Žalm 103, 2—3. Dobrořeč duše má Hospodinu, a nezapomínej se na všechna dobrodiní jeho; kterýž odpouští tobě všechny nepravosti, kterýž uzdravuje všechny nemoci tvé.

Žid. 10, 17—18. A. na břichy jejich, i na nepravosti jejich nikoli nezapomenu více. Kdežť pak jest odpuštění jich, neníť více oběti za hřích.

Jan. 3, 18. Kdož věří v něho, nebude odsouzen, ale kdož nevěří, jižť jest odsouzen, nebo neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího.

Jan. 5, 24. Amen amen pravím váni, že kdož slovo mé slyší, a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný; a na soud nepří jde, ale přešelť jest z smrti do života.

Luk. 23, 42—43. A dí Ježíšovi: Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého. I řekl mu Ježíš: Amen pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji.

Zjev. 14, 13. Blahoslaveni jsou od této chvíle mrtví, kteříž v Pánu umírají; Duch zajisté dí jim, aby odpočinuli od práci svých; skutkové pak jejich jdou za nimi.

2. Kor. 5, 10. Všickni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jedenkaždý to, což skrze tělo působil, podlé toho, jakž práce či byla, buď v dobrém neb ve zlém.

Část VII.

O smíšených manželstvích.

96. Při kteréž příčině mají okazati křesťané evangeličtí zvláštní zavázanost, že si velice vážejí požehnání reformace?

Při otázce o smíšených manželstvích.

97. Co máme o nich držeti?

V pravidle jsou uvažitelné, často nebezpečné, pročež obě církve mají příčiny, nutně jich se varovati.

98. Má-li křesťan evangelický, vstupující ve smíšené manželství, slíbiti, že dítky jeho se stanou katolické?

Nikoliv, neboť tímto zapírá svou víru evangelickou, nejdražší dědictví, jehož od svých předkův byl obdržel.

99. Jak se má chovati křesťan evangelický, pakli by předce takto byl slíbil?

Jak mile byl poznal hříšnosti toho slibu, jest povinen, zvrátiti téhož, a neodejímal dítkám svým požehnání církve evangelické.

100. Proč nemá připustiti křesťan evangelický, aby jeho o dítky nebyly vychovány v církvi katolické?

Církev evangelická neztracuje svých bratru katolických. Než ale otcí a matce nemá nic více na srdci ležeti, jako pravé dílek svých spasení. Jelikož tuze velice obtíženo jest těmto dítkům v církvi katolické pro všecky její bludy a nadužívání, aby přišly k pravému poznání spasení, jako v církvi evangelické: tedy nemají rodičové dítek svých dávatí v nebezpečnství, aby musely zbaveny býti pravé útěchy a opravdového posilnění v životě a v smrti; křesťan evangelický má mnohem více se o to starati, aby cesta k spasení, bez toho tak úzká a tak příkrá, se více ještě nezatemňovala dítkám lidskými ustanoveními, aby se jim mnohem více požehnání věčného slova Božího čistého nezrušeně v církvi evangelické přinášivalo.

Závěrka.

101. Čím sráží církev římská vzdor všim učením bludným předce evangelickou?

Ona dokazuje stále z novu: že učení evangelické jest nové, a již proto falešné, ona ale že má staré, a tudíž pravé učení.

102. Co máme o tom držeti?

Jest to právě naopak. Neboť právě evangelíci zjevně staré učení písma svatého, od katolíků novým ustanovením potlačené, opět na světlo vynesli jasné.

103. Co máte pak odpovědi ti, táží-li se vás katolíci: Kde byla církev vaše před Lutherem a Kalvínem?

Církev naše byla zde za čas svatých apoštolův; byla zde po všechny časy, v kterýchž praví křesťané u víře žili, bojovali a zemírali; neboť bývalo takových křesťanův evangelických po všechny časy, ať by si i v skrytosti tiché chodili, aneb jako věřící starého zákona byli pronásledováni, co kacíři nenáviděni a zavražděni.

Žid. 11, 36—40. Jiní pak posměchy a mrskáním trápeni, ano i vězeními a žaláři. Kamenování jsou, sekání, pokoušení, mečem z mordování, chodili v kožích ovčích a kozelcích, opuštění, ssoužení, a zle s nimi nakládáno; jichžto nebyl svět hoden, po pustinách bloudíce, i po horách, a jeskyních, i v doupatech země. A ti všickni svědectví dosáhše skrze viru, neobdrželi zaslíbení: proto že Bůh něco lepšího nám obmyslel, aby oni bez nás nepřišli k dokonalosti,

104. Co máte jim odpověditi, předhazují-li nám: že nejsme mezi sebou jednostejní?

Že i na jejich straně nikdá dokonalé nebyvalo jednoty, protože ve všech stoletích dílem v míře rovné uznané církevní hlavy vyučovací, dílem sněmy rozličných krajin a časův, a posléz i papežové sobě odporovali. Za druhé, že každá církev zde na zemi jest nedokonalá; a za třetí, že i vyznavači knihy církve evangelické vykazují srovnalost ve všech věcech hlavních.

105. Jaký jest pak obsah veškerého učení posavádního?

Evangelíci nejen přiznávají se k písmu svatému, nýbrž mohou i ve všech částích dokázati své učení z písma svatého, a jich vyznavačí knihy pouze vyšly z písma svatého. Ale učení římsko-katolické církve vězí ve všech uvedených částkách hlavních v uvažitelných a nebezpečných bludech, a mnohokrát odporuje slovu Boha živého.

106. Co pravil nejhorší nepřítel církve evangelické Doktor Ek, r. 1530 v Augsburku popředení vyznání augsburského?

S otci církevními, důvěřoval bych si, je vyvrátiti, nikoliv ale písmem.

107. Co vynesl na to Vilém, vývoda katolický z Bavor?

Tak právě slyším: Evangelíci sedí v písmě, a my vedle něho.

108. A co přidal k tomu katolický biskup z Augsburku Kristof ze Stadionu?

Jest všecko, což čteno čistá a neomylná pravda.

109. Kteréž zaslíbení může sobě tudíž přivlastniti církev evangelická?

To zaslíbení Páně Mál. 16, 18: Že brány pekelné nepřemohou církev jeho evangelickou; a Mat. 28, 20: A aj, já s vámi jsem po všechny dny, až do skonání světa.

1.

110. Hrad přepevný jest Pán Bůh náš,

Zbroj výborná i síla;

Onť nás chrání když satanáš

Proti nám své vysílá.

Ten starý nepřítel

Zkazitby nás chtěl;

Moc a mnohá lest,

Hrozná zbraň jeho jest,

V světě nemá rovného.

2.

Nástroj lidský jest v tom špatný,

Snadnit' jsme my k zmožení;

Než hájí nás rek udatný,

Jež Bůh nám dal k spasení.

Kdoby len byl nevíš?

Jest Kristus Ježíš,

Bůh a Pán všeho,

A není' jiného

Ten plac jistí obdrží.

3.

Byť svět plný i d'áblů byl,

Chtějících nás shltiti,

Však žádnýby z nás nebyl,

Musejít' odstoupiti.

Kníže světa toho,

Ač bouří mnoho,

Co chce nespraví,

Soud Boží ho dáví,

Slovíčko jej porazí.

4.

Ďábel, svět musejí jistě

Ustoupit slovu jeho;

Neb s námi jest v každém místě,

Pán s dary Ducha svého.

Přijdelit' na zmatek,

Čest, hrdlo, statek,

Necht' sobě mají,

Nic tím nezískají,

Nebes nám však nechají.

Luther.

Tiskem J. F. Steinhausa (D. B. a T. G. Wiemanna) v Barmenu